

Američki partneri nisu u svojim istupanjima imali konsonancu ujedinjujuće osnovne ideje, jer su se razlikovali i u pokušajima da definiju društveni razvoj sa sopstvenih tački gledišta. Umesto toga, oni su vrlo pažljivo slušali naša iskustva i težeće da se razmehne integralna, samoupravna društvena komunikacija. Kada su govorili o značaju komuniciranja za društveni razvoj iz svog ugla, pominjali su »ujedinjujuće simbole« ili »arhetipove« kojima se stimulise praktično ponašanje ljudi. Takođe, podstaknuti jugoslovenskim autorima, javno su se pitali da li samopredstava čoveka o sebi, samopredstava grupe ili nacije može da bude faktor društvenog progressa. Međutim, ukoliko se na trenutak vratimo njihovom doprinisu (ujedinjujući simboli, arhetipovi, samopredstave itd.), videćemo da su to klasične ideje o simbolima koje se koriste u političkom komuniciranju još od vremena kada ih je prvi kroz knjigu predočio Volter Lipman, dvadesetih godina ovog veka, a retoričari i demagozi govore o njima mnogo vremena ranije.

Na završnoj sednici čuli su se mnogi komplimenti povodom ocene naučnog skupa. Po mišljenju Gavre Altmana (kompetentnom, jer je reč o Izvršnom direktoru Komisije za razmenu u oblasti prosvete između SFRJ i SAD), to je bila peta, redovna konferencija naučnika iz dve zemlje, i ujedno najuspešnija od svih do sada održanih. Izražena je, takođe, sugestija da se o istoj temi uskoro organizuje nova rasprava. Sa američke strane stigli su i uveravanja da će svi priloženi radovi (prevodili naših autora) biti štampani u posebnoj publikaciji koja će se staviti na uvid široj naučnoj javnosti. Zbog ograničenih materijalnih mogućnosti, za sada nije izvesno da li će se pojaviti i zbornik radova na srpsko-hrvatskom jeziku (s prevodima saopštene američkih autora). O nepodeljenom zadovoljstvu i prevaziđenim očekivanjima svedoče i sugestije da se neke od pokrenutih tema dalje razrade kroz zajednička, komparativna istraživanja u SAD i SFRJ. Nešto šire informacije o radovima prezentiranim na naučnom skupu »Društvo, komunikacije, kultura« u Dubrovniku (septembra 1982. godine) već imaju redovni čitaoci »Pojma«, koja su objavila tekstove saopštene dvojice učesnika na svojim stranicama (M. Radojković i Z. Gavrilović), a koja će uskoro objaviti i radove neko licne drugih učesnika.

PRVO JUGOSLOVENSKO BALETSKO TAKMIČENJE (novi sad, 18 – 21. decembra 1982)

piše: svenka savić

Uspostavljanje Takmičenja baletskih igrača i koreografa kao stalne pozorišne manifestacije u nas pokušaj je da se izade iz ozbiljne krize u kojoj se jugoslovenski balet danas nalazi. Kriza je ove, kod nas još uvek nedovoljno priznate i podsticane umetnosti, duboka i vidna na različitim planovima delovanja i ostvarivanja baleta. Ako bi se dubina problema zelela jasno pokazati, moglo bi se to lako učiniti bilo poređenjem s onim što postoji u razvijenim baletskim centrima u svetu, bilo s onim što postoji u drugim strukovnim udruženjima u našoj zemlji (kao što su Savezi muzičkih, likovnih ili pozorišnih umetnika). Bilo koje od ova dva poređenja jasno bi pokazalo da je sasvim pesimistička situacija u našoj baletskoj umetnosti i da su mnogi poslovni, na žalost, još uvek na onom nivou na kojem su bili neposredno posle rata.

Dok mnoga strukovna udruženja beleže već svoju drugu ili treću uspešnu deceniju rada u našoj zemlji. Savez baletskih umetnika Jugoslavije osnovan je tek polovinom 1982. godine, i to još uvek uz nepostojanje regionalnih udruženja u SR Srbiji i SR Sloveniji (kako je to rečeno u diskusiji za okruglim stolom organizovanom povodom takmičenja). Izostala je i sva ona aktivnost koju savezi strukovnih udruženja u našoj sredini obavljaju: izdavanje stručne publikacije, novina ili biltena, štampanja stručnih knjiga (prevoda ili domaćih autora), organizovanje stručnih sastanaka o teorijskim i praktičnim pitanjima našeg baleta, zatajilo je i vodenje brige o mladim, ali i penzionisanim kadrovima. Postoje, međutim, pojedinci koji svojim znanjem i organizacionim sposobnostima mogu voditi dugoročnu umetničku i organizacionu politiku Saveza baletskih umetnika. To je potvrđilo i organizovanje takmičenja grupe entuzijasta, pre svega baletskog kritičara Branke Rakić i dobre volje Muzičkog centra Srpskog narodnog pozorišta u Novom Sadu. Uliva nam nadu da i drugi vidovi krizne situacije u jugoslovenskom baletu mogu biti prevaziđeni zahvaljujući snazi pojedinaca u Savezu udruženja baletskih umetnika (Milici Jovanović, Jovanki Bjegojević, Katarini Kocki, Lidiji Sotler, Slavku Pervanu, Ljiljanu Mišić i drugima, počev od prve posleratne generacije penzionisanih do sadašnjih aktivnih igrača). Baletski igrači »žive kao jedna velika porodica« (istakla je u svojoj diskusiji za okruglim stolom Brana Rakić), ali međuljudski odnosi u našim ansamblima ne potpomaže domaćinski život u toj porodici. Videlo se to i na ovom takmičenju. Niske zarade, plansko aktiviranje penzionisanih igrača, repertoarske politike u pojedinačnim ansamblima, metodološka neujednačenost predavanja i igranja klasičnog baleta u Jugoslaviji, zatim briga o mladima, ozbiljni su problemi koji

nužno podrazumevaju domaćinsko ponašanje u velikoj porodici. Ako ovome dodamo još i socijalne, kulturno-istorijske probleme s kojima se balet u našoj zemlji još uvek sukobljava, onda moramo zaključiti da je za sve ove poslove malo garda baletskih igrača i stručnjaka nedovoljno.

Prvo jugoslovensko takmičenje baletskih igrača i koreografa pokazalo je da postoji dosta talentovanih mlađih igrača (takmičari prve kategorije – od 16 do 18 godina), kako u baletskim školama tako i u ansamblima, ali, na žalost, s malom igračkom pismenošću. Najčešće je ona vidna u pokretima ruku, stopala – evidentno u svim našim baletskim školama. Očigledno je da je neophodan dijalog među jugoslovenskim pedagozima, barem jednom godišnje, da bi se ujednačila, a kasnije i potpuno formirala, neka jugoslovenska metodika klasičnog i modernog baleta, ili ona koja se odnosi na karakterne ili istorijske igre.

Zaključak malo pre dat, da postoji dosta talentovane dece u našim baletskim školama, može se činiti i nevažnim, ako se prisjetimo stalno istoričnih tvrdnji da smo mi, Jugosloveni, talentovani za igru. Takva predrasuda mora se prevazići i odmah konstatovati da ima u našim baletskim školama začuđujuće mnogo netalentovane dece. Očigledno se za balet opredeljuju oni koji ga vole, a ne oni koji su za njega sposobni. Međutim, rigorozna selekcija u baletskim školama morala bi biti osnovni postupak u oblikovanju podmlatka.

Takođe je poznata činjenica da danas u Jugoslaviji gotovo da ne postoje dobri muški igrači. Još uvek je poziv baletskog igrača pun predrašuda, pa se malo broj muških igrača i zadržava u baletskim školama. Upravo je takmičenje pokazalo u kakvom smo ozbiljnoj krizi što se tiče muških igrača. Može se na osnovu onoga što smo videli, prognozirati da će barem još jedna decenija proći bez valjanih muških igrača. Kako je došlo do ovakve situacije u današnjim baletskim ansamblima, kada su baletske škole ipak završavali i muški igrači? Treba podsetiti na to da je tokom šezdesetih godina veliki broj naših dobrih igrača otišao u inostranstvo da radi, te je nastao generacijskih vakuum – s jedne strane tu su već penzionisani igrači, a s druge sasvim mlađi, koji još nisu dovoljno spremni da na sebe preuzmu svu repertoarsku obavezu. Rešenje za nastalu situaciju može da pronađe jedino Savez baletskih umetnika (uz podršku šire društvene javnosti), ako započeti inicijativu muzičkog centra SNP-a o takmičenju preuzme na sebe i pretvori u stalnu manifestaciju.

Zasjaja i neki talent na našem baletskom nebnu, te poverujemo da su pedagoško-metodološki problemi rešivi. Na takmičenju su dva igrača, Almira Osmanović iz Zagreba (prva nagrada u III kategoriji od 22 do 28 godina) i Zlatko Panić iz Novog Sada (prva nagrada u II kategoriji – od 18 do 22 godine) dobili najviše aplauza. Oba igrača imaju čiste pokrete, izgradenu igračku pismenost, osmišljeno igranje – kao da su upravo izašli ispod ruku nekog velikog ruskog pedagoza. U takvim izuzetnim slučajevima pedagoškog ostvarenja, na žalost, radije se govor o talentu igrača, a manje o poslu i trudu pedagoza. Ali i laici i baletski stručnjaci se povodom takvih primeri pitaju zašto nije moguće videti više dobrih i talentovanih daka u baletskim školama i, konačno, na takmičenju?

Dosta trajalo stoji stvar i sa koreografima u našoj zemlji. Prva nagrada za koreografiju nije dodeljena, druga je pripala Vlasti Dedoviću iz Ljubljane, danas već afirmisanom koreografu s dvadesetogodišnjim koreografskim iskustvom, dok dve treće nagrade imaju Ekrem Husein iz Skoplja i Vladimir Logunov iz Beograda. Bez obzira na to što su nagrade podelejene, nismo bili sigurni da smo videli perspektivne stvarače baleta. To i nije čudo ako se zna da kod nas ne postoji nikakva mogućnost za njihovo obrazovanje i školovanje, ali i gotovo nikakva briga za one samouke i znanja gladne. Ne radi se samo o boljem znanju igračke veštine (koju gotovo svaki koreograf dobro zna, budući da je ranije, u najvećem broju slučajeva, bio igrač – solista ili u ansamblu) već pre svega o sticanju znanja koja su koreografu neophodna iz drugih domena vežnih za baletsku predstavu – iz muzike, scenografije, kostima, pozorišne režije, teorije filma, literature itd. Danas nije moguće (niti je bilo ranije) baviti se sistemom baletskih znakova bez poznavanja drugih znakova sistema – slikarstva, vajarstva, filma, muzike, pantomime itd. Zato su baletski koreografi još uvek u teškoj situaciji u nas, bez značajnih stimulacija za istraživački rad na polju igre. Zato je predloženo da se ubuduće uspostavi i novčana nagrada za koreografe, zatim izgradi sistem njihovog obrazovanja u zemlji i specijalizaciju u inostranstvu.

Na osnovu onoga što smo videli na takmičenju i čuli od baletskih stručnjaka tokom četiri dana druženja svih onih koji čine balet danas (igrači, koreografi, pedagozi, direktori baletskih kuća ili ansambala), ne bismo mogli prognozirati da će jugoslovenski balet iskoristiti svoju istorijsku šansu i nametnuti se našoj kulturnoj javnosti ubuduće. Danas je balet u svetu u prodoru u svim onim domenima u kojima ga do sada nije bilo, te postaje deo svakodnevnog života, a ne svojina grupe pozorišnih poklonika (istakao je Slavko Pevan u svojoj diskusiji za okruglim stolom). S jedne strane, skloni smo uverenju da će doći bolja vremena. Postoje pametni ljudi, puni ideja, koji hoće dobrovoljno da se posveti rešavanju problema. Ne verujemo da će samo to biti dovoljno! Baletski stručnjaci još uvek nisu pronašli načine kako da uključe široku društvenu zajednicu u rešavanje osnovnih problema koji se tiču istorijsko-kulturnih i društvenih ograničenja današnjeg jugoslovenskog baleta.

»polja« – časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5/II, telefon (021) 28-765

uredju: milan dunderski, dragan čopić, simon grabovac, dragan koković, miroslav radojković, vicko arpad i jovan zivlak (glavni i odgovorni urednik), sekretar radmila gikić /tehnički i likovni urednik cvetan dimovski/ članovi izdavačkog saveta: aleksandar foršković, petar janković, tatjana jašin, slobana kolundžić, velja macut, ljubica dotlić-petrović, vlasta stevanov (predsednik), radivoj šajtinac, julijan tamaš, nedeljko terzić i milan uzelac (delegati šire društvene zajednice); /gordana divjak-arak, darinka nikolić, vitomir sudarski, dragica eraković i jovan zivlak (delegati izdavača), /izdaje ništa dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31. /direktor vitomir sudarski/ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine /časopis finansira SIZ kulture vojvodine/ rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 190 /godišnja pretplata 240 dinara, za inostranstvo dvostruko/ žiro račun: 65700-603-6324 ništa dnevnik, oour »redakcija dnevnik«, sa naznakom za »polja« /lektor zorica stojanović/ štampa dnevnik – novi sad, bulevar 23. oktobra 31 /na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga/ tiraž 2.000 primeraka.